

LESKOVAC

UPITNIK - MIŠLJENJE PRIVREDNOG SEKTORA (Mikro preduzeća, malih preduzeća i preduzetnika)

Februar 2015.

Anketu sprovela

ALER

Agencija za lokalni ekonomski razvoj
Sektor za LER

I UVOD

Agencija za lokalni ekonomski razvoj je od aprila do novembra 2014. godine, sprovela Anketu o stanju privrede i mišljenju privrednog sektora među mikro i malim preduzećima i preduzetnicima u Leskovcu.

Svrha ove ankete je da se obezbede korisne i pouzdane informacije o stanju u privredi i stavovima poslovne zajednice u Leskovcu. Upitnici su sačinjeni od pitanja čijom analizom ćemo dobiti odgovore na to kakva je poslovna klima u gradu, kako se privrednici Leskovca kotiraju na tržištu, kakve poteškoće imaju kao i zadovoljstvo privrednika kvalitetom lokalne samouprave, pojedinih javnih preduzeća, kao i državnih institucija zaduženih za podršku razvoju biznisa. Upitnik obuhvata istorijat i status firmi, prirodu njihovog posla, mesto na tržištu, pitanja radne snage i zaposlenosti, planove za investicije, informacije o poslovnim objektima, usluge lokalne uprave i odnose sa njom i sveukupne utiske o gradu kao mestu za poslovanje.

II METODOLOGIJA

Anketa je radjena metodom slučajnog uzorka evidentiranih preduzeća i preduzetničkih radnji u bazi Agencije za privredne registre u Srbiji, 2013. godine. Anketom su obuhvaćena mikro i mala preduzeća i preduzetničke radnje. Anketom je obuhvaćeno ukupno 196 mikro preduzeća, malih preduzeća i preduzetnika. Kako bi podaci dobijeni iz upitnika bili što korisniji, rezultate ankete smo obradivali prema delatnostima kojima se privrednici bave. Uzorak je reprezentativan prema procentu zastupljenosti preduzeća i preduzetničkih radnji, kao i prema procentu zastupljenosti određenih delatnosti u svakoj od prikazanih sektorskih analiza. Rezultati ankete su podeljeni prema sledećim delatnostima i oblastima:

1. Tekstilna industrija u okviru koje su proizvodna preduzeća iz oblasti proizvodnje tekstila i proizvodnje odevnih predmeta.
2. Drvna industrija u okviru koje su proizvodna preduzeća iz oblasti prerade drveta, proizvodnja od drveta, plute, slame i pruća, kao i proizvodnja nameštaja
3. Prehrambena industrija
4. Ostale proizvodne delatnosti, kojima su prvenstveno obuhvaćene proizvodnja metalnih proizvoda i proizvodnja mašina, proizvodnja proizvoda od plastike
5. Trgovina na veliko i malo i sve uslužne delatnosti

Istraživanje je vršeno metodom "lice u lice" u prostorijama anketiranih privrednika. Prosečno trajanje intervjua je 50 minuta. Kako bi se podstakli kompletni i iskreni odgovori, privrednici su najpre uvereni da se ovaj izveštaj neće pozivati na konkretne firme, te da će formulari upitnika ostati poverljivi.

III Drvena industrija u okviru koje su proizvodna preduzeća iz oblasti prerade drveta, plute, slame i pruća, kao i proizvodnja nameštaja

1. Profil anketiranih preduzeća

Ukupan broj anketiranih privrednika u oblasti prerade drveta, plute, slame i pruća, kao i proizvodnje nameštaja 39. Privrednici obuhvaćeni istraživanjem predstavljaju reprezentativan uzorak ukupnog broja privrednih mikro i malih preduzeća i preduzetnika iz ove grane u Leskovcu. Slučajni uzorak obuhvata 27 privrednika koji se bave preradom drveta i proizvodi od drveta i 12 privrednika koji se bave proizvodnjom nameštaja (Tabele 1 i 2).

Od ukupnog broja anketiranih, u prethodnih pet godina svoj biznis registrovalo je 12 privrednika. Ukupan broj registrovanih preduzeća i preduzetničkih radnji prema podacima APR-a za 2013. godinu u drvnoj industriji je 184, što znači da uzorak ankete obuhvata procentualno više preduzetika koji posluju duže od 5 godina.

Tabela 1:

Preduzetnici		
	Prerada drveta i proizvodi od drveta	Proizvodnja nameštaja
Broj anketiranih	19	9
Broj registrovanih (APR 2013.)	118	26

Tabela 2:

Mikro i mala preduzeća		
	Prerada drveta i proizvodi od drveta	Proizvodnja nameštaja
Broj anketiranih	8	3
Broj registrovanih (APR 2013.)	31	9

2. Opšta poslovna klima i njihov uticaj na investicione planovi

2.1. Faktori koji utiču na razvoj

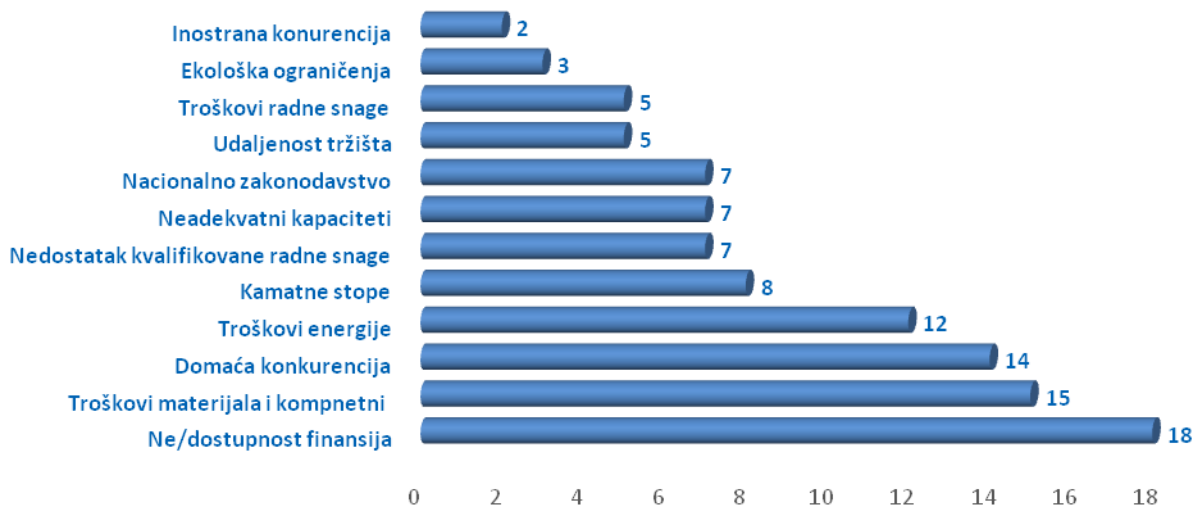
Kada je u pitanju razvoj proizvoda i usluga, ispitani privrednici su kao najuticajnije faktore ocenili:

- nedostatak finansija,
- troškovi materijala,
- domaća konkurencija,
- troškovi energije
- kamatne stope.

Kao manje uticajni faktori izdvojeni su inostrana konkurencija, ekološka ograničenja, troškovi radne snage i udaljenost tržišta, dok srednji uticaj imaju nepovoljni krediti za privredu, nedostatak kvalifikovane radne snage, neadekvatni kapaciteti i nacionalno zakonodavstvo (Grafikon 1).

Grafikon 1

Faktori negativnih uticaja na trenutni i budući razvoj proizvoda

2.2. Ocena prostora za poslovanje

Prostor u kome posluju je pretežno zadovoljavajući 80% anketiranih su vlasnici prostora u kome rade, samo 20% zakupljeje prostor, dok troje poseduje poslovni prostor u vlasništvu ali ima i deo prostora koji zakupljeje. 17 njih smatra da za proširenje poslovnih aktivnosti ne bi imali dovoljno veliki prostor, dok dvoje privrednik ima poslovni prostor koji bi dao u zakup ili prodao.

2.3. Planovi za dalji razvoj

Ukupno 50% anketiranih planira razvoj proizvodnje u narednoj godini. Prema njihovim planovima, ukupnom investicijom od 308 hiljada evra ove firme bi zaposlile 81 radnika (Grafikon 2).

Grafikon 2:

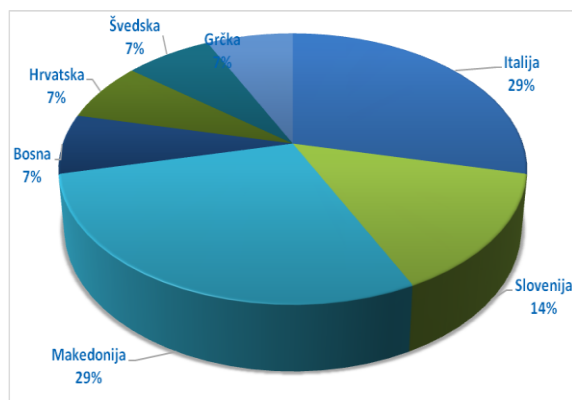
2.4. Uslovi za dalji razvoj

Ako posmatramo odgovore na pitanja o uslovima za razvoj biznisa u Leskovcu i regionu, možemo primetiti da su poslodavci u drvenoj industriji izuzetno zadovoljni tržištem, čak 72% ispitanih. Takodje, samo 13% privrednika ima poteškoća u snabdevanju sirovinom, dok se 21% privrednika suočava sa problemom pronalaženja kvalifikovane radne snage.

2.5. Izvoz i izvozna tržišta

Od 39 anketiranih privrednika, 10 su prijavili da imaju izvoz. Izvozni proizvodi su bukova četvrtača, stolovi, stolice, bračni ležaj, ćumur. Kao izvozna tržišta izdvojile su se Makedonija i Italija sa po 29%, a zatim Slovenija sa 14% i Grčka, Hrvatska, Bosna i Švedska sa po 7% učešća u ukupnom uvozu proizvoda od drveta anketiranih privrednika (Grafikon 3).

Grafikon 3:

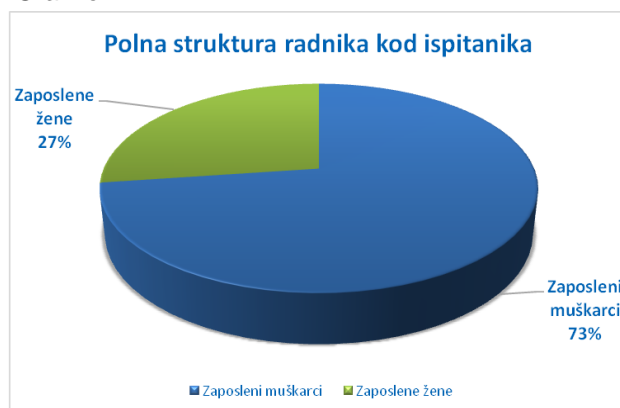

3. Zaposleni i radna snaga - drvoprerađivači

3.1. Zapošljavanje

Anketirani privrednici, njih 39, zapošljava ukupno 162 radnika, od toga 44 žena, što čini više od 27% uposlenika (Grafikon 4). Samo jedan od anketiranih, registrovan kao preduzetnik, zapošljava više od 20 radnika. U predhodnih 6 meseci anketirani poslodavci zaposlili su ukupno 53 radnika, od čega su 6 žene.

Grafikon 4:

3.2. Struktura zaposlenih

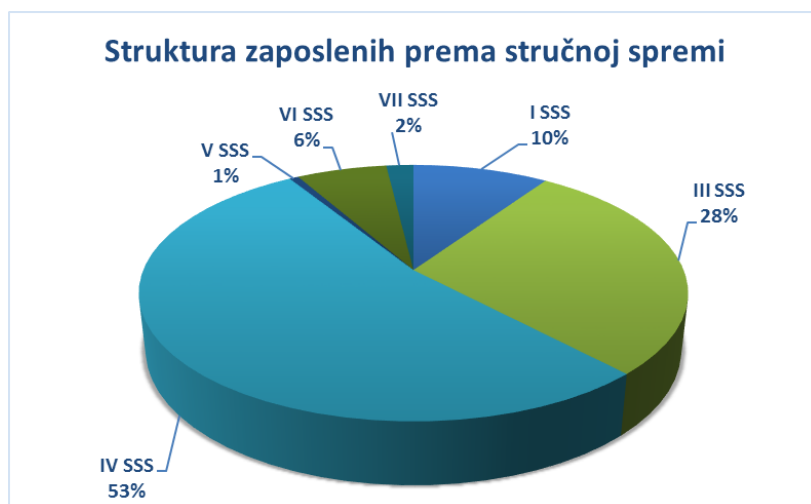
Kada uporedimo stanje u anketiranim preduzećima danas sa stanjem od pre pet godina, možemo primetiti malo manji prosečan broj radnika po poslodavcu. 28 privrednika je pre pet godina zapošljavalo 127 radnika, dok danas 39 privrednika zapošljava 162 radnika. Znači, prosečan broj radnika po jednom registrovanom subjektu smanjio sa 4,5 na 4.

Plan za nova zapošljavanja tokom 2015. godine ima 19 anketiranih poslodavaca. Prema njihovim planovima biće zapošljena 58 radnika, od kojih samo 2 žene.

Ukoliko pogledamo rezultate koji nam pokazuju broj radnika razvrstan prema načinu registrovanja kod anketiranih poslodavaca primetićemo da je prosečan broj radnika kod preduzetnika veći od prosečnog broja radnika u preduzećima. Najveći broj radnika je kod preduzetnika u oblasti prerade drveta I proizvodi od drveta – više od 45% ukupno anketiranih firmi, zatim 36% kod preduzetnika koji se bave proizvodnjom nameštaja.

Struktura zaposlenih prema stepenu stručne spreme kod anketirani poslodavaca je sledeća: po 10% zaposlenih je sa I stepenom, 28% radnika je sa III stepenom, čak 53% sa IV stepenom (Grafikon 5).

Grafikon 5:

3.3. Prosečna zarada

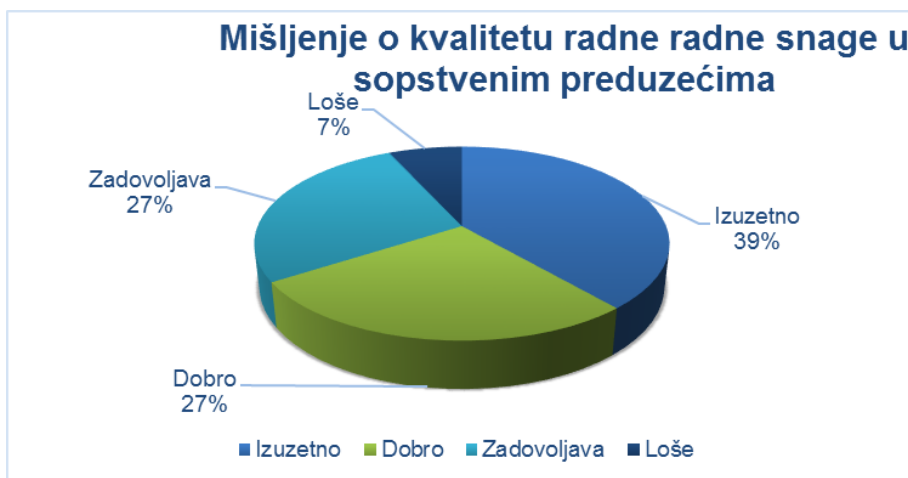
Prosečna plata kod anketiranih poslodavaca je oko 23.100,00 dinara. Prosečna neto plata u Leskovcu, prema podacima Zavoda za statistiku Republike Srbije, za period od januara od jula 2014. godine iznosi 33.573,00. To znači da mala preduzeća i preduzetnici u drvnoj industriji imaju primanja daleko ispod proseka za Leskovac, svega 68% prosečne plate.

3.4. Kvalitet radne snage

Kvalitet radne snage poslodavci su mogli da ocenjuju kao: izuzetno, dobro, zadovoljava i loše. Poslodavci su svoje radnike ocenili kao izuzetne u 39% slučajeva a kao loše u

7%. Prosečno, tj zadovoljavajuće je samo 27%. Ovo je vrlo dobar znak za dalje mogućnosti u razvoju drvoprerađivačke industrije (Grafikon 6).

Grafikon 6:

3.5. Nedostatak stručnih kadrova

Svega 10 poslodavaca ima poteškoće u pronalaženju potrebnih specifičnih profesija. Ovi poslodavci iskazuju potrebe najviše za stolarima i majstorima za rad na mašinama (Grafikon 7).

Grafikon 7:

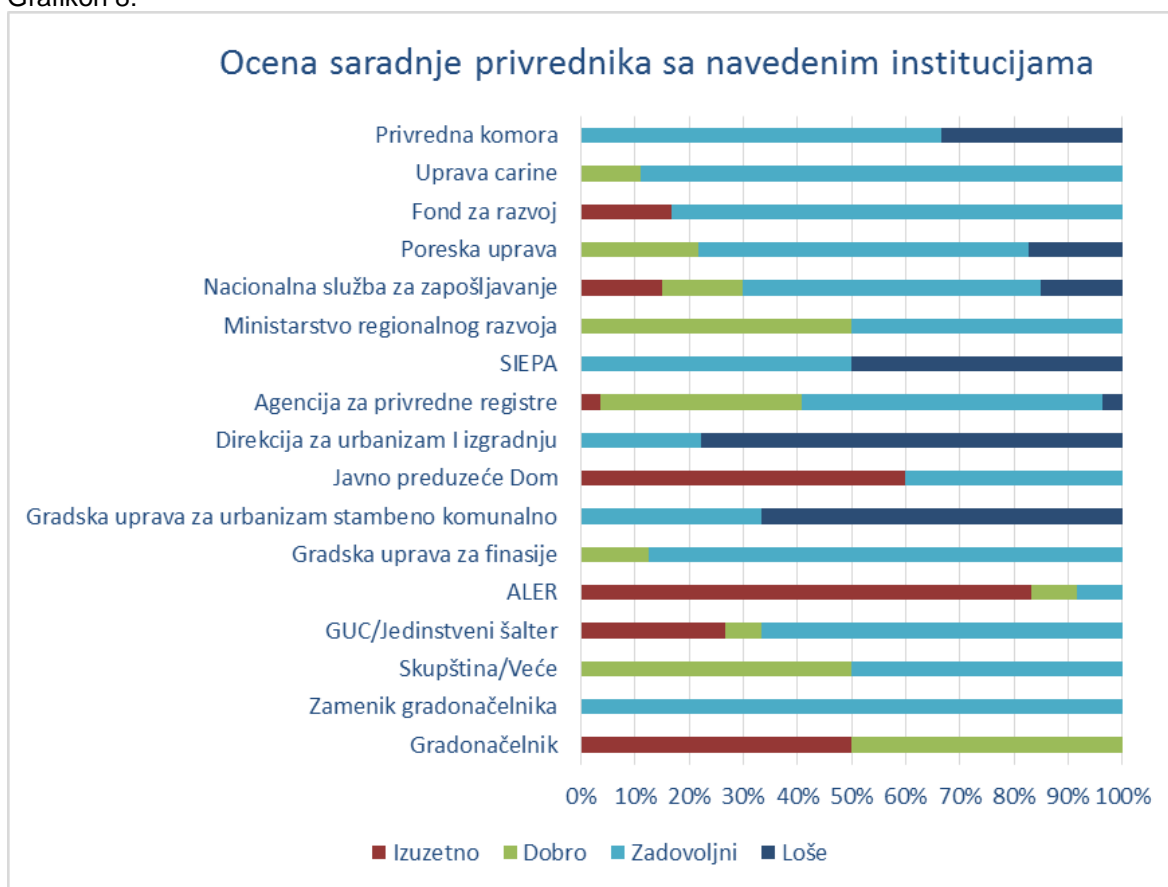
4. Javne usluge i odnosi sa vlastima

4.1. Saradnja privrednika sa javnim institucijama

Privrednici su ocenjivali i saradnju sa lokalnim i državnim institucijama. Najnegativnije ocene privrednika dobili su Direkcija za urbanizam i izgradnju grada Leskovca i Gradska uprava za urbanizam i stambeno komunalne poslove.

Najbolju saradnju privrednici su ostvarili sa predstavnicima Agencije za privredne registre, Gradskim uslužnim centrom, Agencije za lokalni ekonomski razvoj i Nacionalnom službom za zapošljavanje. (Grafikon 8).

Grafikon 8:

Kao najveći problem u radu institucija koje su negativno ocenjene privrednici ističu:

- sporu i komplikovanu administraciju,
- neljubaznost radnika,
- netransparentnost,
- lošu saradnju institucija sa privrednicima.

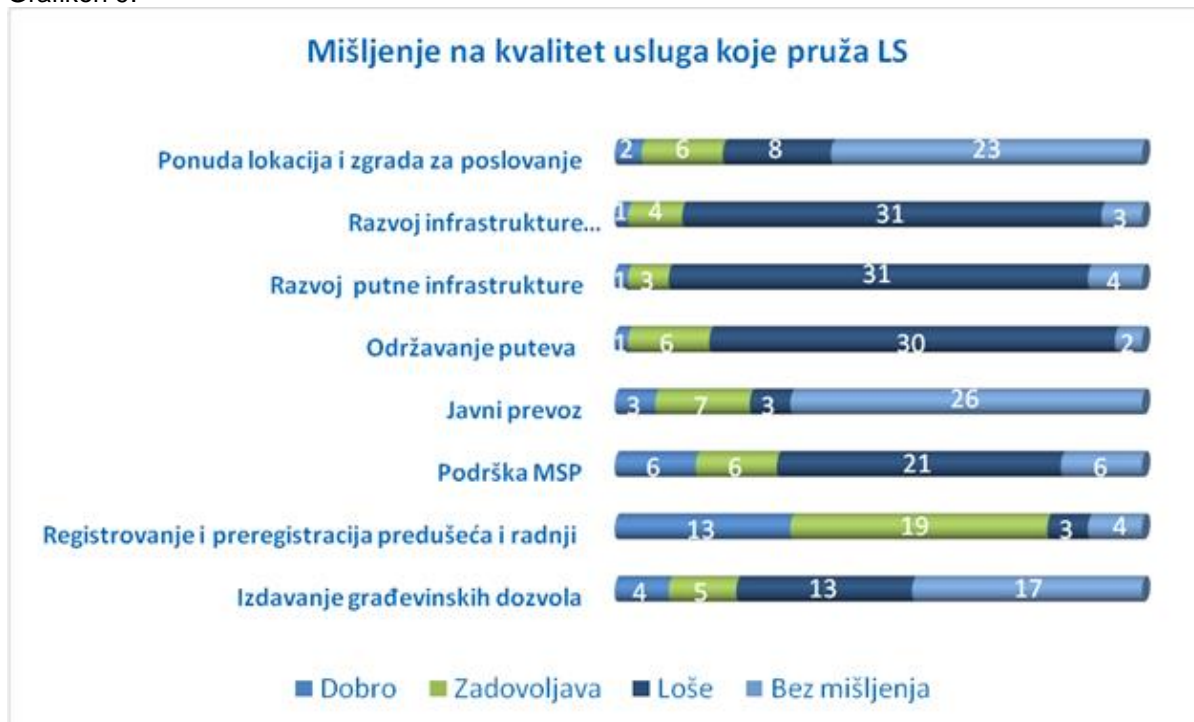
4.2. Kvalitet usluga u gradu

Prema ocenama anketiranih privrednika jedino je proces registrovanja i preregistrovanja radnji i preduzeća funkcionalan, dok prema ostalim odgovorima možemo zaključiti da generalno nisu zadovoljni javnim uslugama u gradu. Od pomenutih loše ocenjenih najviše se ističu:

- održavanje puteva,
- razvoj i održavanje putne i ostale infrastrukture,
- podrška MSP sektoru
- izdavanje građevinskih dozvola.

Više rezultata možete videti u grafikonu 9.

Grafikon 9:

4.3. Predlozi za unapredjenje usluga

Na pitanje: "Koju uslugu bi prvo trebalo unaprediti?", najčešći odgovor je bio: razvoj infrastrukture (voda, kanalizacija, el. energija, gas), razvoj putne infrastrukture, i održavanje puteva. Pet privrednika je odgovorilo da treba unaprediti sve.

4.4. Ocena lokalne samouprave

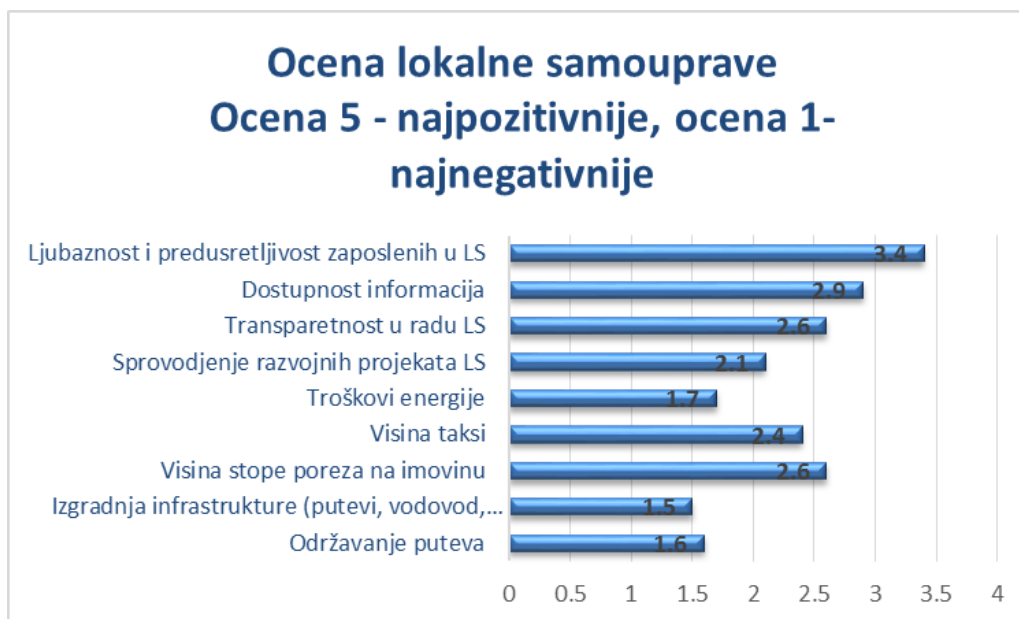
Anketirani privrednici uglavnom smatraju da je taksa visoka i da je treba smanjiti. Njihova preporuka je da lokalna samouprava treba da unapredi lokalnu poslovnu klimu kroz:

- veću podršku MSP sektoru realizacijom subvencija i
- bolju saradnju sa privrednicima
- smanjenje glomazne administracije
- smanjenje nelojalne konkurencije.

Pojedini ispitanici žalili su se na visinu cena usluga PWW-a.

Privrednici su imali mogućnost i da ocene ocenama od 1 do 5 rad lokalne samouprave po kriterijumima datim u grafikonu 10. Na osnovu rezultata možemo zaključiti da je prosečna ocena niska (2,3). Najbolju ocenu privrednici su dali za ljubaznost i predusretljivost, dok je najniža za izgradnju infrastrukture. Ovaj rezultat ukazuje na to da su privrednicima infrastrukturni uslovi za rad daleko bitniji od bilo kakvog susreta sa radom lokalne samouprave. Međutim, ako pogledamo pitanja koja su se odnosila isključivo na rad lokalne samouprave, primetićemo nešto nižu ocenu za transparentnost u radu u odnosu na ljubaznost uposlenika.

Grafikon 10:

4.5. Mišljenje o Jedinstvenom šalteru i ALER-u

Anketom smo ispitivali i mišljenje privrednika o pojedinim uslugama koje pruža lokalna samouprava a koje su privrednicima nezaobilazan korak u razvoju ili su na usluzi razvoju privrede: Uslužni centar, Jedinstveni šalter za izdavanje građevinskih dozvola i Agencija za lokalni ekonomski razvoj.

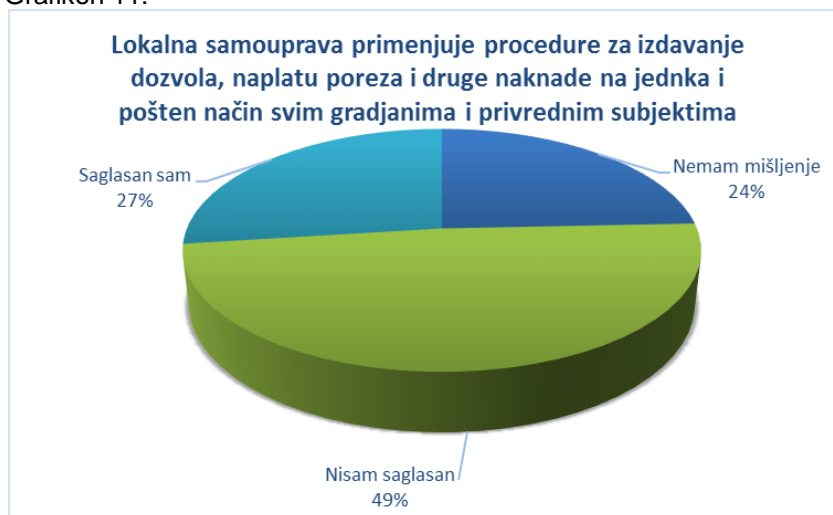
Uslugama Uslužnog centra je zadovoljna većina ispitanika. Samo mali procenat ispitanika smatra da bi procedure moglo unaprediti. Treba istaći da je samo 1 privrednik putem sajta koristilo usluge Jedinstvenog šaltera za izdavanje građevinskih dozvola.

Što se tiče usluga ALER-a, 10 privrednika je koristilo usluge, i to: 2 za dobijanje informacija, 4 za dobijanje podsticajnih sredstava i 4 za registrovanje poljoprivrednog gazdinstva. Od privrednika koji su koristili usluge, 4 je iskazao nezadovoljstvo uslugama koje su pružene i to zbog papirologije koja prati dobijanje podsticajnih sredstava.

4.6. Proces dobijanja gradjevinskih dozvola

Kada je pitanje o dobijanju gradjevinskih dozvola postavljeno nezavisno od toga da li su usluge koristili, 49% ispitanika smatra da lokalna samouprava ne primenjuje procedure za izdavanje dozvola, naplatu poreza i druge naknade na jednak i pošten način svim građanima i privrednim subjektima (Grafikon 11). Ovo nam pokazuje da privrednici ne veruju dovoljno u unapredjenje procedura i da se mišljenje o procedurama vrlo teško menja, ukoliko je u prošlosti bilo negativnih iskustava.

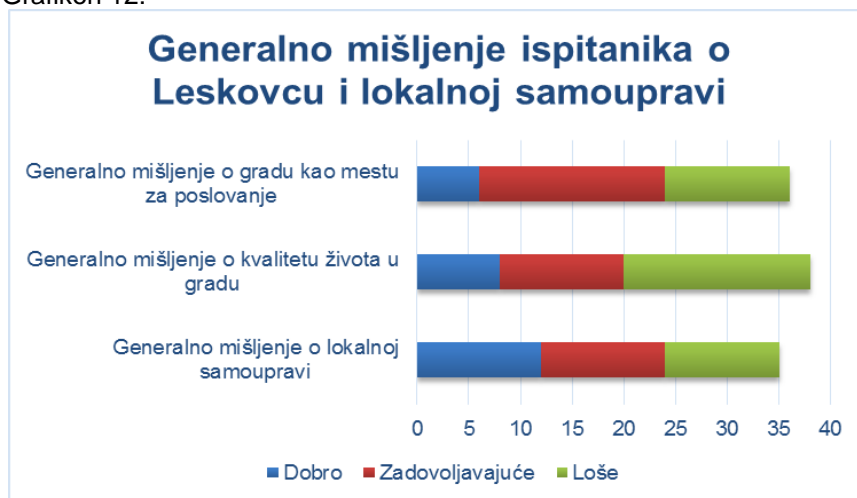
Grafikon 11:

4.7. Generalno mišljenje o Leskovcu

Generalno mišljenje anketiranih o Leskovcu je u 65% slučajeva ocenjeno kao dobro i zadovoljavajuće (Grafikon 12). Ako uporedimo rezultate mišljenja o lokalnoj samoupravi, Leskovcu kao mestu za poslovanje i Leskovcu kao mestu za život, najbolju prosečnu ocenu dobio je grad kao mesto za poslovanje, dok je Leskovac najlošije ocenjen po kvalitetu života uopšte.

Grafikon 12:

5. Zaključci i preporuke

Nalazi ankete ukazuju na to da lokalna samouprava treba da unapredi poslovno okruženje, koje će biti pogodno za rast mikro i malih preduzeća i preduzetnika drvne industrije. Sugestije koje su privrednici izneli prilikom anketiranja su da Gradska uprava bude otvorenija za kontakt, razgovor i pomoć, posebno kada su u pitanju mala preduzeća i preduzetnici. Kao dobru mogućnost vide omogućavanje povoljnih kredita malim i srednjim preduzećima kao i ostale vidove stimulacije.

Na osnovu ovih mišljenja izradili smo sledeće preporuke namenjene državnim organima, privredi i drugim zainteresovanim akterima:

- Intenzivirati borbu protiv sive ekonomije, saradnjom sa inspekcijskim službama i ostalim relevantnim državnim organima.
- Intenzivirati dijalog između nosioca vlasti i malih privrednika i obavezno omogućiti povratnu informaciju na sva pitanja i nejasnoće koji privrednici imaju.
- Povećati ulaganja u infrastrukturu jer je većina privrednika istakla to kao najveći problem.
- Učiniti vidljivim sve podsticaje u domenu lokalnih taksi jer su privrednici istakli da su takse i porezi i dalje visoki, bez obzira na to što je lokalna samouprava učinila neke korake na podsticanju malih preduzeća i preduzetnika. Zbog toga poresku reformu treba pratiti kvalitetnom kampanjom.
- Pomoć u dobijanju finansijskih sredstava za dalji razvoj poslovanja.
- Omogućiti jednaku šansu i malim i velikim preduzećima i preduzetnicima za ostvarivanje subvencija za otvaranje novih radnih mesta.